

ឧបុស្សករលំដាប់បទព្រាហ្មណ៍ ចៅប្រសូតិករ ល ប៊ែបប៊ែប

៣០ កើត ២៥៤៧

23.4593

234

หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ

LOC04336

พวงพาลา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

ชื่อ-ท้องถิ่น

๑๑๓-๐๕๑๓
๐๑๓๔

๒๕๒๕ (๒๕๒๕)

พวงพลา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สยามมกุฎราชกุมาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามมกุฎราชกุมารี

พวงพาลา

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา
สิริโรคนิพนธ์

พวงพาลสา

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชฯ
อินทร์สาธุ

พวงมาลา

ตุลกระหม่อมพญายุบเล่ห์หน้าชกัญญา สิริวิธนาพรณวดี

ประวัติเจ้าโชสุวังส์ ๗ เชียงใหม่

เจ้าโชสุวังส์ ๗ เชียงใหม่ เป็นบุตรของ พล.ต.เจ้าโชสงคราม (สมพันธ ๗ เชียงใหม่) และแม่คำใส มีพี่น้องรวม ๔ คน คือ เจ้าโชมงคล เจ้าโชณรงค์ เจ้าโชสุวังส์ และเจ้าโชชนะ สืบเชื้อสายโดยตรงมาจากเจ้าธรรมลังกา เจ้าครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ ๒ ต่อจากเจ้าแก้วละม้ายเป็นพี่ชายคนโต

เจ้าโชสุวังส์เกิดวันจันทร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๕๖ ศึกษาที่โรงเรียนภาคเล็ก

หลวง (เชียงใหม่ - เลิกกิจการไปแล้ว) ร.ร.ชนคดีบรอด ร.ร. วัดเทพศิรินทร์ ร.ร. อูพราช

วิทยาลัย สมรสกับนางเต็ม รัตนประเสริฐ มีบุตรธิดา ๒ คน คือ นางซอแก้ว วิสุทธิ์เสวรงค์ และนายธวัชวงศ์ ๗ เชียงใหม่ บุตรบุญธรรม ๑ คน คือ นายอุดม รัตนประเสริฐ

นางซอแก้วสมรสกับนายแพทย์วิฑูร วิสุทธิ์เสวรงค์ มีบุตรธิดา ๒ คน คือ ดร. เหมใจ และนายพองใจ วิสุทธิ์เสวรงค์ นายธวัชวงศ์สมรสกับนางกิ่งกาญจน์ มีธิดา ๒ คน คือ ร.พ.ร. เคียนเคียนควง ธัญญศรีสังข์ และนางแสงละวัน คัมภีร์อุณนท

นายอุดมสมรสกับนางพรณี มีบุตรธิดา ๒ คน คือ นางสาวณัฏฐา และนายพนพล รัตนประเสริฐ

เจ้าโชสุวังส์ ได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข จนกระทั่งเสียชีวิตเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๖ สิริอายุ ๙๐ ปี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จเยี่ยมพ่อวงศ์ เป็นการส่วนพระองค์ ที่บ้านคอย

๑๔ ! พิธีสงสาร

พิธีสงสาร หรือที่ชาวล้านนาไทยเรียกว่า “ไปส่งสักการ” หรือ “ส่งสักการะ” นั้น คือ การที่ลูกหลาน อุทิศคิณนำเครื่องสักการค่า ๆ ตามไปส่งผู้วายชนม์ที่สุสาน ซึ่งถือเป็นการให้เกียรติให้การยกย่อง ถือเป็นการกระทำการสักการะผู้วายชนม์นั่นเอง

การส่งสักการเริ่มต้นด้วยการเชิญร่างผู้วายชนม์ “ลงนอนขอม” อันหมายถึง การเคลื่อนหีบบรรจุร่างออกจากที่ฝังคิณขึ้นสู่ปราสาทที่เตรียมไว้นอกชานบ้าน พิธีนี้นิยมทำกันช่วงเวลากลางคืนหรือก่อนสว่าง บางครั้งเราจึงเรียกว่า “อีกศพ” ชาวล้านนาไทยนั้นนิยมการทำเรือนเพื่อตั้งไว้ก่อนที่จะนำไปเผา เรือนดังกล่าวจัดทำขึ้นตามฐานะของผู้วายชนม์ หากเป็นชาวบ้านธรรมดาจะใช้เพียงแนวกรอบซึ่งทำจากไม้ไผ่สานเป็นโครง เรือนสำหรับประชาชนผู้สูงฐานะจะมีลักษณะคล้ายปราสาทไม้ มีมอด เรียกกันว่า “หลังกลาย” หรือ “หลังท้าย” ส่วนเจ้านาย ชนชั้นสูง และพระสงฆ์ชั้นผู้น้อยก็จะใช้เรือนปราสาทมอดเดียว สำหรับเรือนปราสาทของเจ้าโอรสวงศ์ ณ เชียงใหม่ ซึ่งเป็นเจ้านายชั้นผู้ใหญ่จะเป็นเรือนปราสาทที่มีสามมอด และปราสาทที่มีเรือนปราสาทวางบนหลังนกหัสติลักษณ์ขนาดใหญ่ หลังคาเป็นรูปจตุรบุษ และมอดตรงกลางนั้น เป็นเรือนสำหรับเจ้านมิ่ง กษัตริย์ พวพระผู้ใหญ่ คุรุบาทหรือสังฆราช เท่านั้น

ช่วงกลางคืนมีพิธีสงฆ์ มีการเทศนาธรรม สวดพระอภิธรรม และกล่าวอำปราสาท มีการเล่นมหาสพ ทั้งคนผิวและพื้นบ้าน เพื่อให้งานครึกครื้นคึกคักแบบโบราณประเพณี

ช่วงเช้าของวันส่งสักการ มีการถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์ ช่วงบ่ายมีเทศนาธรรม พิธีบังสุกุลและพิธีนำอำลาหน้าไฟก่อนที่จะแห่ร่างผู้วายชนม์ไปเผาปลงสาด ขบวนแห่นำด้วย จันฉ้อเชิญหรือหุ่นตลก ซึ่งมีลักษณะเป็นหุ่นตลกไม่ทรงสีเหมือนแบบพื้นเมืองนำขบวน คิลานด้วยขบวนกัณฑ์กล ซึ่งในกรณีของเจ้าโอรสวงศ์ ณ เชียงใหม่ ก็กับรับวงดนตรีกลองตั้งในขบวนโบราณประเพณี ตามด้วยขบวนคูดานทางที่นำผ้าไหมดิบสีขาวมาจัดเป็นรูปตัวคน ข้างล่างทำเป็นสามแฉก หรือ

สามทาง มีการประดับตกแต่งทองอลูกลายทอง บางแห่งก็ทำเป็นรูปหัวช้างเขินชื่อไว้ตรงกลางแล้วเข่นไว้ด้วยไม้ยาวประมาณวาครึ่ง สำหรับนำหน้าขบวนสู่เข้าปณทอน โบราณเชื่อว่าคองสามทางเป็นเครื่องประดับเกียรติยศของผู้วชนม์ เป็นประเพณีสืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาที่นิยมกัน ในอินเดียและลังกา คองนี้เป็นเครื่องหมายแห่งบุคลลนั้น ๆ เพราะมีชื่อวัน เดือน ปีเกิด และวันตายอยู่ด้วย ทำให้ผู้มาชักกระเจดจำได้ง่าย นอกจากนี้ในพระธรรมบท เรื่องมกุฏกัณฑ์ ภาค ๑ ยังกล่าวว่าคองสามชาย เป็นเครื่องหมายของเทพอลาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จึงมีความเชื่อว่าผู้วชนม์จะเกาะราชคองนั้นเพื่อขึ้นสวรรค์ อีกความหมายหนึ่ง คือ ไครสรวะ

เครื่องสักการะอีกชนิดหนึ่งที่ใช้แบบนำหน้าผู้วชนม์คือ หม้อไฟ การนำหม้อไฟไปไว้ด้วยนั้น เป็นความต้องการของชนสมัยโบราณว่าถ้าใช้ไฟเผาว่าง ต้องเคลื่อนไปจากบ้านเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง โดยไม่ต้องเสียเวลาก่อไฟอีก หม้อไฟยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า คนทั้งหลายคิดมากในโลกนี้วันแต่มีความร่ำร้อนด้วยไฟราคะ โทสะ และโมหะ ซึ่งไฟทั้งสามกองนี้ มีควันอยู่ตลอดเวลา ผู้ใดมีความสามารถดับ ไฟนี้ ได้ก็จะมีความสุข การเคลื่อนหม้อไฟไปเรื่อยโดยนัยอาจปลุกกระแสพระวิมวชูปจนอ่อนตัวแล้วใส่เข้าไปใน “หม้อล่อน” ให้มันพวยประมาณ เพราะจะต้วยไฟได้จน ไฟไม่ไหม้หรือไม่ให้ไหม้ในหม้อไฟดังกล่าวแล้วนำไปผูกกับไม้ เพื่อให้คนแบกคอนไปสะดวก เวลาเดินนำหน้าจะมียัน ไฟยาวเป็นสายขึ้น ไปบนอากาศ เป็นเครื่องหมายแห่งการนำผู้วชนม์สู่เข้าปณทอน ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปในล้านนาไทย

การเดินทางของผู้วชนม์สู่ปรโลกจะมียะทางไกลเท่าใดไม่มีใครทราบได้ ลูกหลานและบรรดาญาติมิตร จึงได้ตระเตรียม อุงข้าวด้วน สำหรับใส่อาหาร หมากมั่งง แะชิงกรังให้ผู้วชนม์ ได้รับประทานระหว่างทาง อันแสดงถึงความผูกพันทางใจ ความรักและห่วงหาอาลัยที่มีต่อผู้จากไป อุงข้าวด้วนนี้ มีความหมายเชิงปริยเทียบสอนให้ผู้ที่มิชัวลอยู่ทั้งหลายทราบว่บุคลลใดได้ทำบุญกุศล ทำความดีไว้ก่อนเป็นปีจ้อย เปรียบได้กับห่อข้าวเสบียงเวลาเดินทางนั้นเอง ซึ่งในกรณีของเจ้าไชยสุริวงศ์ ณ เชียงใหม่ จักได้เป็นขบวนโลกดาวและหาวน บรรลุเครื่องคองหาวนเป็นเครื่องสักการะ ตามด้วยผ้า

มหากษัตริย์พระราชทานจากสำนักพระราชวัง ซึ่งอยู่เหนือนานขึ้น โศกหลวงทิพนบนเสด็จลางพาม จำนวน ๒ เสือ
เสือดง ๕ ตัวรับ รวมเป็น ๑๐ ตัวรับ ตามด้วยพามะนาวอัลไถหรือลูจเงินสำหรับไปรพทาน เพื่อซื้อทางขึ้นสวรรค์
และส่วนดอกไม้จันทร์ จำนวน ๘ ต้น สมัยโบราณ ไม้นั้นชนคิชาและเหล่านี้อยู่ทั่วไปในป่า คนล่านานาจึงนำไม้ชนิดนี้มาใช้
แต่ต่อมาได้มาไม้ทุบ หรือไม้คั้น ซึ่งเป็น ไม้น้อยอนที่มีสีเหลืองสวยงาม นำมาใส่เป็นแผ่นบางแล้วนำมาเรียงติดกับไม้ได้
ที่ทำเป็นคอกสัตว์ประมาณ ๑๒ นิ้ว ใช้ตะปูเล็กค้ำป้องกันไม่ให้เคลื่อนหรือฉีกไปขึ้น บางแห่งทำคอกไม้จันทร์ด้วยไม้เนื้อ
อ่อนสีชา แล้วฉลวยกับรูปและเขียนสีอย่างสวยงาม

ถัดจากส่วนดอกไม้จันทร์มาจะเป็นช่องหลวง ๘ ทิศ อันหมายถึงทิศทั้ง ๘ โดยจะมีชื่อชื่อและสัตว์ประจำทิศ คิดตาม
นาฬิกาลงดูนหรือกลองทิศซึ่งใช้ในพิธีการสำคัญ ถัดจากช่องหลวงเป็นเสื่อขึงปราสาทเล็กที่บรรจุเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ
จำนวน ๘ เสื่อ ซึ่งป็นเครื่องประกอบพิธียศทั้งด้านซ้ายและขวา และเพื่อให้ผู้เข้าชมได้เข้าไปใช้ในโอกาสนี้ ได้แก่ ขันหมาก
น้ำดื่ม กระโถน อุบอาหารกลาง อุบอาหารหวาน หีบผ้า แอบา และพัด

มีเสื่อพระสงฆ์ซึ่งเป็นฐานธรรมาน้ำชาขบวนแห่ทางผู้เข้าชมเพื่อการเดินทางไปสู่ภพภูมิที่ดีขึ้น ตามด้วยเสื่อ
ปีป้า(ปีเกิด) ซึ่งตัวปีป้านี้จะแตกต่างกันไปตามปีเกิดของผู้เข้าชม เจ้าโอรสผู้ศักดิ์สิทธิ์ใหม่เกิดปีป้าจึงเป็นรูปว่า ที่จะแทน
พระธาตุปางหลวง พระธาตุประจำปีป้า หรือปีลู่อู่นหลัง การสร้างรูปสัตว์ ๑๒ ราศี หมายถึง ถึงซารและกามเวลาที่
ล่วงเลยผ่านไปตามกฎแห่งกรรม เป็นการเตือนสติผู้ต้องมาชีวิตอยู่ให้คำนึงชีวิตอย่างเหมาะสมคุณค่าตนเองและสังคม
ถัดจากเสื่อปีป้า เป็นสามแถวสูงสายโองนำศพจำนวน ๑๐๐ รูป และสามแถวขบวนไฟซึ่งเป็นสามแถวหรือสายจำนวน
สายสูง ๗ เจริญใหม่ นับบนเสื่อลางพามานานพเสื่อปราสาทหลวงทรงเรือนปราสาทสามยอดประดับประดาด้วย
ดอกไม้อย่างจิตรระการลา ขนบช่างแพเสื่อปราสาทหลวงด้วยขบวนรูปนกยูงและรูปกระดาดซึ่งมีความหมายถึงพระ
อาทิตย์และพระจันทร์ผาความเชื่อของลัทธิจักรวาล มีหนุ่มสาวผู้เดินครดินตามปราสาท และมีอีกคนครึ่งปีป้าที่ขบวน

คนศรีสองศระยะทางให้ส่งสาร คนล้าคืบ

เมื่อเริ่มขบวนการสังหาร จะมีการหมุนวนปราสาทตามจุดต่าง ๆ ระหว่างเส้นทางการแห่ขบวน การหมุนวนปราสาทดังกล่าวเป็นคติความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์เกี่ยวกับเรื่องการควบคุมยंत्रสมุทฺธเพื่อให้เกิดความดีงามแก่โลก แต่คติแบบพื้นบ้านเชื่อว่าการหมุนปราสาท คือ การทำให้วิญญาณผู้วายชนม์เวียนสักระจำจากลัษณียานไม่ได้

ขณะที่ขบวนสังหารเคลื่อนสู่ลานสถาน จะมีการพ้อนรำโปรยข้าวดอกดอกได้รับขบวนที่ประดุ และเมื่อปราสาทขึ้นตั้งบนกองฟ่อนในเขตราชวัตรแล้ว จะมีการผลิตละสังหรือปักกัณฐ์ อันหมายถึง การทำการไหวบวงสรวงที่ตนเคารพด้วยการอธิษฐานขอพรจากเจ้าฟ้าสิ่งที่จะปักกัณฐ์ ๑ รอบ เรียกว่า “เวียนขวา” ตามประเพณีที่ปฏิบัติกันมาแต่โบราณ พอต้นนิมฐานได้ว่าการปักกัณฐ์พระพุทธรูปเจ้าเค โบรมากลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำขึ้นแบบอย่างนั้น ปักกัณฐ์ ๑ รอบ หากกล่าวตามกระแสธรรมของพระพุทธเจ้าคือ วิชฺฐู ๑ ประการ อันได้แก่ กัณฐ์ ธรรม และวิภาต เมื่อได้ผลกัณฐ์เกิดกรรมและเกิดวิบากอย่างนั้น ไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด การปักกัณฐ์จึงเปรียบเทียบกับเครื่องเดือนใจผู้คนให้หาหนทางดี วิชฺฐู ให้ได้ ส่วนการปักกัณฐ์แบบท้องถิ่นจะนิยมเวียนทางซ้ายของร่างผู้วายชนม์ บางแห่งผู้หญิงจะเวียนมาทางซ้าย ผู้ชายเวียนขวา โดยถือว่าชายใดจะมีชายอยู่ทางขวา หญิงอยู่ทางซ้าย ย่อมจะไม่พ้นวัยขบถแห่งมนุษยชาติในวิชฺฐูสาร หลังจากทำการปักกัณฐ์เรียบร้อยแล้ว พระสงฆ์จะทยอยกันพิจารณารับผ้าบังสุกุล ซึ่งเป็นเครื่องสักการะอีกอย่างหนึ่งที่เจ้าภาพผูกถวายแด่พระพุทธรูป เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บุพการีของตน ผ้าบังสุกุล มีความหมายว่า ผ้าปูบนพื้นหรือผ้าคลุมคู้้น สืบจากสมัยพระพุทธเจ้า พระภิกษุสงฆ์จะพากันออกแสวงหาผ้าปูศาลาซึ่งชาวบ้านที่ได้นำร่างผู้วายชนม์ไปเผานักจะเลิกผ้าปูห่อร่างศพไว้ตามก้นไม้ หรือบริเวณใกล้เชิงตะกอน เมื่อพระสงฆ์ไปพบผ้าก็ถือว่าผ้านั้นเป็นสาธารณะ ไม่เป็นผ้าของเจ้าจึงดึงออกจากร่างผู้วายชนม์ การที่พระสงฆ์ดึงผ้าออกจากศพหรือดึงจากก้นไม้ในกุศาน ได้กลายมาเป็นประเพณีชักผ้าบังสุกุลสืบมา ในครั้งนั้นมีการบังสุกุลเป็นผ้าขาวตามประเพณีโบราณของเมืองเหนือ ส่วนผ้าขาวบังสุกุลนั้นคือผ้าบังสุกุลใหญ่

ในสมัยนั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานศพที่มั่งคั่งทรัพย์เพียงเท่าที่จะหาได้ทั้งสกุลหรืบุคคลใครก็ได้ ทางด้านนายเรียกกันว่า
“ฟ้าเครื่อง” อาจสืบเนื่องมาจากธรรมเนียมแต่โบราณ พระศพของพระราชวงศ์ จะมีการนับแต่พระสงฆ์พิจารณาห้ามหา
บังสกุล โดยมีการเตรียมผ้าเครื่องหรือผ้าไตรถวายเป็นการเฉพาะ มาบังสกุลจึงเกิดขึ้นในราชสำนักผู้ยศผู้
มาบังสกุลเป็นเจ้าเมืองพระมหากษัตริย์ตลอดถึงพระราชวงศ์ พระสงฆ์เป็นองค์พิจารณาจะเป็นพระราชาคณะ และในราว
พุทธศักราช ๒๕๐๐ การทอดผ้าบังสกุลจึงได้แพร่หลายจากราชสำนักสู่ประชาชน เมื่อพระสงฆ์พิจารณาห้ามบังสกุลแล้ว สล่า
จะจัดเครื่องช่อเพลิงและดอกไม้ เพื่อสำหรับพิธีเผาร่างผู้วายชนม์ ในขณะที่อวัยวะก็จะมีการพินาศ และพินาศสการเพื่อ
เป็นการรับความวิญญูณผู้วายชนม์ขึ้นสวรรค์ เมื่อสล่าเครื่องเสร็จแล้ว การประพรมเพลิงเริ่มต้นด้วยการจุดธูปไฟ ดอกกุ
จะวางไปตั้งรอบไฟค่าง ๆ ที่เจ้าภาพเตรียมไว้จนกระทั่งไฟลุกไหม้อันถึงดับปราศ ดอกไม้ไฟค่าง ๆ เป็นตัวแทนและ
สัญลักษณ์ของปิตินพาล์ ซึ่งเป็นประสูติสวรรค์ เช่น ดอกไฟจึงสื่อ ในไม้ซึ่งทั้งปราศและร่างผู้วายชนม์ก็จะเผอลไหม้
ด้วยเปลวเพลิง คับสูญจากโลกนี้สู่โลกแห่งสวรรค์ เป็นการเสร็จพิธีฌาปนกิจ ที่ประสูติทางออกสุสานจะมีน้ำขมิ้นส้มป่อย
ไว้ให้แขกผู้ร่วมพิธีส่งสการประพรมเพื่อความเย็นชื่นมงคล อันเนื่องการแต่งกายร่วมงานส่งสการหากอีกคิดตามโบราณ
แล้ว ศสรีรอันสวมเสื้อสีขาว ใส่ขันสิ้นจากลวดลายวิจิตรลงนสีส้นค่าง ๆ กันไป มีเครื่องประดับคันท บุษบวมเสื้อขาว
ใส่กางเกงสีขิ้นดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนการแต่งกายไว้ทุกข์ด้วยเครื่องแต่งกายสีค้ำน เป็นวัฒนธรรมและวัฒนธรรมที่รับเข้า
มาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งถือเป็นการแต่งกายร่วมสมัยไม่ผิดประเพณีแต่อย่างใด หากเป็น
การสวมใส่อย่างถูกต้องมีรสนิยม จากเหตุผลดังกล่าว การแต่งกายของผู้ไปร่วมงานจึงไม่จำเป็นต้องยึดถือสีใดสีหนึ่งหรือรูปแบบ
หนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งยังขึ้นอยู่กับผู้ไปร่วมงานจะเห็นสมควร

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เริ่มต้นขึ้นจากความต้องการของน้ำจ้อย จิตติศึกษารักษ์ที่จะอนุรักษ์การเล่น โป้แบบฉบับของไทยที่มีมานาน
น้ำจ้อยได้ขอให้คุณชานวลฉวี เสนาคำเขียนคำอธิบายการเล่นแบบคร่าวๆ ขึ้นมาเก็บไว้

เมื่อคุณปูเสี้ย น้ำจ้อยเสนอให้พิมพ์คำราโพดลงแจกเป็นที่ระลึก เนื่องจากโพดนี้เป็นงานอดิเรกโปรดของคุณปู
คุณอา ด้วยคำแนะนำเพิ่มเติมจากน้ำจ้อย เรณูกา ล้อมวงค์ และอ้อหมี่ สุวดีศรี รังคนประเสริฐ หนังสือเล่มนี้ได้คุณเรียวเรือง
ขึ้นใหม่ และรูปสวยๆ ทั้งหมดได้รับความช่วยเหลือจากน้องชายพอใจ วิสุทธิ์เสวีวงศ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เรียบเรียง
ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ดร. เพ็ญใจ วิสุทธิ์เสวีวงศ์

คุณปู่ของพาทรา

คุณปู่ในความทรงจำของหลานๆ อย่างแรกนั้นก็มักจะคิดถึงหลานมาก ตามใจหลานเท่าที่จะทำได้ ขอบะไรที่พ่อกับแม่ไม่ได้ก็ส่งไปให้คุณปู่ คุณปู่เล่าว่าไม่ว่าเด็กถึงวัยรุ่นลำบากกว่าพวกเรามาก ไม่อยากให้อุบลหลานรู้สึกว่าเขาไม่มีอะไรอย่างคนอื่น ๆ

ความทรงจำอีกอย่างก็คือ คุณปู่รักการท่องเที่ยวและผจญภัย เมื่อสุขภาพของคุณปู่ยังแข็งแรงดีอยู่นั้น คุณปู่มักจะพาทั้งครอบครัวไปเที่ยวด้วยกันเสมอปีละหลายครั้ง ที่อาณัติทุกรูปแบบตั้งแต่ล่องแก่งแม่น้ำโขงก่อนการสร้างเขื่อนภูมิพล ที่ต้องกันอยู่กันอย่างชาวป่ากันคราวละหลาย ๆ วัน ไปจนถึงการเที่ยวแบบอาหรัที่พักผ่อนหนึ่ง

คุณปู่เล่าว่าเมื่อขณะเครื่องบินสองที่นั่งที่ปักทางดำไป โดยเสียค่าใช้จ่าย ๒ บาทซึ่งรวมค่าตั๋วพร้อมกับเครื่องบินด้วย ท่านบอกว่าเมื่อคิดย้อนกลับไปแล้วก็หาความสุขเหมือนกัน ไม่รู้ตอนนั้นคิดอย่างไร คุณปู่ยังไปเที่ยวกับลูกหลานถึงกระทั่งเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ครั้งหนึ่ง กับเครื่องบินพาณิชย์ครั้งหนึ่งก่อนเสียชีวิตเพียงไม่ถึง ๓ เดือน

ที่หลานๆ จำได้ก็อย่างก็คือ คุณปู่ชอบกีฬามาก เคยเป็นนักกีฬามวยสมัครเล่น ได้รับรางวัลมากมาย และสนใจกีฬาทุกประเภทอีกด้วย จึงทำให้มีนิสัยเอาใจใส่เรื่องสุขภาพตลอดมา คุณปู่ชอบออกกำลังกายเป็นประจำ 86 ปีจึงยังแข็งแรง เพราะลูกหลานขอร้อง เรื่องความจำก็ไม่ค่อยอาการเสื่อม คงเป็นเพราะสุขภาพดีและมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

คุณปู่ให้ความทรงจำแสนสนุกและน่าประทับใจให้กับหลานๆ ทุกคนเพื่อเป็นแรงบรรดาลใจ และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จโดยไม่ล้มที่จะหาความสุขกับครอบครัวและเพื่อน ๆ

ปู่ - กุ้ง - แป้ง - หวี - เก่ง - ป๋อง

คำขอขมา

พวกเราลูกหลานเจ้าไชยสุริวงศ์ทุกคนขอขอบพระคุณ คุณยายวรรณี น้ำจ้อย และครอบครัวที่คิดพิศดารรักๆ ที่รักและ
นับถือ เสมือนหนึ่งสมาชิกของครอบครัว ที่ได้กรุณาเป็นเจ้าภาพพิมพ์หนังสือเล่มนี้ และเป็นธุระจัดการ ทุกสิ่งทุกอย่างในงาน
พระราชทานเพลิงศพ

และพวกเราขอขอบพระคุณ คุณยายนวลจิว เสนาอำ ที่ได้กรุณาเขียนคำรำพึงต่อใจไว้ ทำให้พวกเราได้อีกาส
สานต่อจนเป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา เพื่อเป็นการอนุรักษไว้เพื่อคงให้อยู่คู่กัน ไทยไปนานๆ เหมือนกับที่คุณปู่คุณย่าอยู่กับ
พวกเราตลอดไป

ลูกหลานเจ้าไชยสุริวงศ์ ณ เชียงใหม่

ห้องสีในความทรงจำของอ้อย

หลานๆ มาขอให้เขียนถึงคุณปู่ เรื่องตำนานคุณปู่
กับโรงหนัง จึงได้รับปาก แต่ขอบอกว่าอ่านปีนคานานองนาน
ไป เพราะต้องคำ เอาแบบใส่เครื่องปั่นเอาที่เสวยกัน

ตั้งเล่าความได้ พ่อวงศ์ (เรียกพ่อวงศ์ว่า พ่อมา
ตั้งแต่พูดได้จนถึงทุกวันนี้), ป้า(นายซ้อย จิตติเชษฐรักษ์),
โรงภาพยนตร์ เป็นส่วนหนึ่งในชีวิต
นอกเหนือจาก การกินกัยนอน ความที่
เป็นคนดึกดำ (เพราะ ไม่ชอบเรียนหนังสือ)
แถมป้ามีเครื่องเล่นๆ ทำคือโรงภาพยนตร์
แล้วป้าก็อยู่แค่กับพ่อวงศ์ กูยปรึกษากัน
แต่เรื่องหนังที่จะนำมาฉาย หรือ จะทำ
อย่างไรให้โรงภาพยนตร์ มีความทันสมัย
มีคนมาชมมากๆ จึงได้รับทราบเรื่อง
หลายเรื่องเท่าที่เด็กขนาดนั้นจะจำความ
หรือเข้าใจได้

ป้าเล่าให้ฟังว่าป้าอยู่กับพ่อวงศ์

ตั้งแต่สมัยที่พ่อวงศ์รับทำโรงภาพยนตร์ โดยเช่าโรงภาพยนตร์
ศรีนครพิงค์ ปีทำงาน ให้พ่อวงศ์ ตั้งค้ อุ่มที่หนูๆ เขียนป้า
เขียนไปปรแกรมหนัง เขียนกระเจตสโธศี ไปจองหนังที่
กรุงเทพ ทำโฆษณา ค่อยมาพ่อวงศ์ซื้อที่สร้างโรงภาพยนตร์
ของตนเอง ที่สี่แยกประตูน้ำแพ ปัจจุบันนี้ คือ สุวงศ์ทอผ้า

หลังโรงภาพยนตร์สุวงศ์ จะมีโรงภาพยนตร์
อีกโรงหนึ่งนั่นหลังขนาบคือโรงภาพยนตร์
บริษัลด้าความไม่ ได้ว่าทำในโรงภาพยนตร์
ปิ่นรัช ชิดไป ที่น่ายกับที่หนูๆเคยใช้ปิ่น
ที่ตีแบบฉนิคันกับเพื่อนๆ ไปจนกระทั่ง
ที่น่ายกับที่หนูๆ ไปศึกษาต่อต่างประเทศ
พออายุราว 5-6 ขวบ รู้สึกลัวกิจการ
โรงภาพยนตร์ คีซิ่นเรือฮู ให้หนังคิง
มาฉาย และสามารถฉายได้ เรื่องละ
พลาฮู วัน ซึ่ง ในค่างจึงหวัด หนึ่ง
ฉายกัน 2 วัน และเป็นเรือคีนต้นยาฮูเรื่อง

กรณีการแสวงหาทุนยังเหลือ ๑๖๐ ล้านบาท ส่วนนี้
ถึงกับลงทุน ขอนำนักพากษ์หนังดังๆ เช่น พล.ร.จุฬา-มารศรี
อิสรานุรักษ์ ๗ อยุธยา มาพากษ์ภาษาไทยเรื่องบุญอุทิศ ๑๐ ประการ
ลงทุนทำทุนสัฟฟิดวงโครงไม้ ๒๐ ล้านบาท ๒๐๐ ล้านบาท
ลูกหนังคิดเงินออกให้เสียเอง ขนาดใหญ่เท่ารถบรรทุก 6 ล้อ
คั้งไว้ที่หน้าโรงภาพยนตร์ 2 ตัว ทำให้มีคนแหกกันมาดูเรื่องซูลู
ข้างถนนมาแถมเป็นชาวซูลูเอาเข้ามาให้พาตัวให้คำเตือนเกาะ
อาชุรกรรม และแต่งเป็นทหารองครักษ์เสื้อแดงถือปืนไม้
เค้นแพร่อบเมืองก่อนภาพยนตร์จะลงโรง

จากที่ลงทุนดังกล่าวมาข้างต้น ที่เริ่มคิดจะปรับปรุง
โรงภาพยนตร์จากใช้ฟิล์ม แก้วไม้ดีกันแถวละ 5 ฟุต
มาขึ้นเก้าอี้หนังเป็นหัวๆ คิดคิดเครื่องปรับอากาศช่วงนั้น พอดี
ที่ลม(นายอุดม รัดประเสริฐ) กลับจากเมืองนอก มาช่วยกัน
คิดคิดกัน ที่เองมือ ทั้งบู๊ ทั้งเรือ แต่อย่าง ภาพยนตร์ไป
ด้วย จะเริ่มทำเรื่องใหม่ในเวลาถางคืน ปรับปรุงอยู่ 5-6 เดือนจึง
เสร็จเป็นโรงภาพยนตร์ลำจังหวัดแห่งแรก ในประเทศไทย
ที่คิดเครื่องปรับอากาศ คิดตั้งระบบเสียง รอบทิศทาง

เก้าอี้หนังทุกที่นั่ง

โรงภาพยนตร์สมัยก่อน ใช้ว่า จะฉายหนังอย่างเดียว
เพราะในสมัยนั้นความสามรถในการผลิตภาพยนตร์ยังไม่มาก
ที่จะคิดล่อวงคนดูคั้งๆ แบบเดิมนามบรรเลงให้มีครึก
นักเพลงในต่างจังหวัด ได้รับชมและรับฟัง วงดนตรีที่คัดต่อมา
เช่น วงสุนทราภรณ์ พงศกัญญา สมัยนั้นมักกันที่ 2-3 คันรถบัส
มี 10 ล้อของเครื่องดนตรีสามานนักหรือศิลปินอนตะเหล่านี้ เคย
มาร้อง-แสดงที่โรงภาพยนตร์สุริวงค์ทั้งสิ้น มาจากที่คิดขึ้นมา
แสดง มาครั้งหนึ่งๆ 2-5 วัน ผู้ชมเต็มทุกรอบ ที่สนุกกว่านั้น
คือบางวันจะให้ดูมวยฟรีพระตะกอนอยู่กัน ซ้อมใคร แล้วช่อง
ชายบิรก็ขึ้นช่องเล็กๆ สมัยก่อนไม่เคยมีอะไรที่คน จะต้อง
แย่งกันก็เคย ไม่มีการเข้าคิว บางครั้งผู้ชม บางคนกลัวไม่ได้
บัตรชม ก็พยายามฮอตมือเข้าไปในช่องชายบิร โดยที่อาจะมี
มือหรือแขนอยู่ในช่องนั้นแล้ว 1-2 แขน อาจถึง 3 แขน
แขนที่ 4 อาจสอดเข้าไปได้ แต่พอรับเงินตอน+บัตร ที่นี้ต้อง
ถามมือเพราะเสียเงินและบัตรหลุด ก็คืออาการแขน+มือคุด
อยู่ในช่องอาจออกไม่ได้คือมีคนช่วยหรือกระโดดเอาเงิน+บัตร

ออกแล้วคือขอยกทะเบียนหลังจากนั้นอีกสองสัปดาห์ไม่ได้ขึ้นใบ
บัตรไหน พวกเรานี้ก็จะได้อุบัติวิธี รื้อถอนทิ้งซะบ้าง พี่
ก็ออกมาดู พวกคุณนี่ก็จะเข้าไปกันหรือห้ามชอๆ ก็
ได้ดูมาชมๆ เพราะนี่คนเข้าไปชอๆก็เป็นสองที สักวัน
จนรื้อถอนถึงสารวัตร ทหาร ตำรวจ เขาก็จะจับทุก

ต่อมาทางศรีสร้างโรงมหรสพวิจิตร ที่ผมก็เคยเข้าไป
ดูเรื่องโรงมหรสพ แล้วก็มาซื้อโรงภาพยนตร์คือ หลังจาก
คิดค้นแล้วก็นำกลับมาฉายอีกอย่างเรื่อง ฮาเร็ม ก็อย่างนั้นๆ
มาเรื่องที่น่าโรงภาพยนตร์ เพื่อให้ได้ค่าๆ ให้มาสนุกกับข้าง

ตลอดระยะเวลาที่หนังฉาย
ช่วงนั้นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เริ่มก่อตั้ง นีอาจารย์ แพทย์

ที่ขอยกนิยามมาอยู่ซึ่งใหม่ เวลาว่าผมก็จะมาชมภาพยนตร์
กัน ภาพยนตร์ที่ฉาย ปกติจะพากย์ไทย สมัยนั้นยังไร้ผู้พากย์
เพียง 2 คน หญิง 1 ชาย 1 เวลาพากย์ ก็ต้องเปิดเสียงพูด
ในฟิล์ม เพลงแบ็คกราวด์ ก็จะถูกปิดไป ด้วยทำให้เสีย

อรรถรสของ
ภาพยนตร์บาง
ประเภทไป
พอสมควร
ภาพยนตร์ที่เป็น
เสียงในฟิล์ม

จะฉายเฉพาะ รอบคืน คือ หลัง 21:30 น. และจะเลิกประมาณ
23:30 น. จึงเลิกกันไปและไม่สะดวกสำหรับผู้ชมข้างขึ้นสนอ

ท่องเที่ยวก็ฉายรอบ 16:00 น. เป็นเสียงในฟิล์ม ซึ่ง
ท่องเที่ยวก็คอยรับทันที แล้วรอบ 4 โมงก็เลือกเป็น
รอบออกฉันทของภาพยนตร์ที่ชอภาพยนตร์เสียงในฟิล์ม
(โรงภาพยนตร์คำจางจังหวัดจะฉายวันละ 4 รอบ ในวัน
ธรรมดา และ 5 รอบ ในวันหยุดราชการ คือ รอบ 12:00 น.,

1400 น., 1930 น., 2130 น. วันหยุด
ราชการเดินรอบเช้าคือ 10:00 น.)

เกิดความเปลี่ยนแปลง
ใหญ่อีกครั้งคือทอวงศกับป้า
สนใจที่จะนำหนัง 70 มม. มาฉาย
ต้องใช้จอฉายใหญ่ขึ้นและ
เป็นจอที่ความโค้งทอวงศกับป้า
จึงปรึกษากันที่จะปรับปรุง

โรงภาพยนตร์ปิ่นชู ที่อยู่ด้านหลังโรงภาพยนตร์สุริวงศ
ให้เป็นระบบ 70 มม. จึงได้ลงมือปรับปรุงเพื่อรองรับ หนังใน
ระบบนี้ โดยเปลี่ยนชื่อโรงภาพยนตร์ปิ่นชูเป็นสุริยา และ
นำเครื่องฉายประจำดูบ้านซึ่งเป็นหนังที่สร้างในระบบ 70 มม.
มาฉายเป็นครั้งแรก

โรงภาพยนตร์สุริยาเป็น โรงระบบ 70 มม. โรงแรก
ในต่างจังหวัดเกิดขึ้นพร้อมกับสยามดิคิโสภาในกรุงเทพฯ
จากนั้นไม่ถึง 5 ปี ทอวงศกับป้าก็คิดสร้างโรงภาพยนตร์ใหม่
กันอีกครั้งคือ โรงภาพยนตร์สุริวงศ (ปัจจุบันเป็น โรงรวมดวงตะวัน)

ที่โรงภาพยนตร์สุริวงศนี้ ทอวงศกับ
ป้าก็สร้างความสำเร็จเปลี่ยนแปลงขึ้นกับ
วงการโรงภาพยนตร์อีก ความ
ทันสมัยของโรงภาพยนตร์ ที่สร้าง
นั้นคงไม่ต้องกล่าวถึง เพราะต้อง
เป็นความทันสมัยที่สุดเท่าที่ จะหา
ได้ในสมัยนั้น แต่ความแตกต่างคือ
มีโรงภาพยนตร์เล็กๆ อย่างปัจจุบัน

ที่มีที่นั่งไม่เกิน 30-50 ที่นั่ง อยู่ภายใต้หลังคาเดียวกับ
โรงภาพยนตร์สุริวงศ แต่โรงเล็กนี้ชื่อ รามาศฉายภาพยนตร์
คนละเรื่องกับโรงใหญ่ โรงเล็กนี้จะไม่มีการพากษ์ จะเป็น
ภาพยนตร์เสียงในฟิล์มทุกรอบ และเวลาฉายจะอยู่ในระยะ
เวลาที่กลางของเวลาฉายหนังทั่วไปของทั้งโรงภาพยนตร์
ในเครือและของทุกโรงในจังหวัดเพื่อรองรับผู้คนที่มาล่าวาง
แตกต่างกันไป โรงภาพยนตร์สุริวงศนี้ ก็มีเรื่องเล่าเป็นพิษ
ชนิดหนึ่ง ดังกล่าวมาข้างต้น ป้าเป็นนักโฆษณาเมื่อกลาง
คนหนึ่ง ช่วงนั้น มีภาพยนตร์เรื่อง EARTHQUAKE เป็น

ภาพยนตร์ที่ใช้ EFFECT เสียงโดยวางลำโพงยักษ์เป็นจำนวนมากเพื่อให้ จิตความนั้นสะเทือน จำไม่ได้ว่าฉายที่ไหนในกรุงเทพฯ
โรงภาพยนตร์ที่จะฉาย ก็ต้องมีการตรวจสอบว่า ถ้าใช้ระบบนี้แล้วจะไม่ผลต่อโครงสร้างจึงจะฉายได้ พ่วงศักดิ์ชัย ได้ให้วิศวกร
มาตรวจสอบโรงภาพยนตร์สุริยงแล้วผลปรากฏว่าสามารถรับได้ จึงได้นำภาพยนตร์เรื่องนี้มาฉาย จึงเป็น โรงเดียวในต่างจังหวัด
ที่ได้ฉายภาพยนตร์เรื่องนี้ ป้าทำโฆษณาจนประชาชนจาก ต่างจังหวัดแห่มาชมกันมากมายใหม่ เพื่อชมภาพยนตร์เรื่องนี้

จากนั้นอีกประมาณ 10 ปี พ่วงศักดิ์ชัย ก็เริ่มคิดจะสร้างโรงภาพยนตร์อีก คือโรงภาพยนตร์แสงตะวัน แต่โรงนี้ ต้อง
ใช้เรื่อที่คนก่อน โรงนี้จะสร้างเสร็จเพียงเดือนเดียว ป้าก็ชอบขาย พ่วงศักดิ์ ไปสู่โลกที่ไร้ระบบสื่อสาร โดยสิ้นเชิง พ่วงศักดิ์
ก็เปิด โรงภาพยนตร์แสงตะวัน โดยให้ผู้อื่นสามารถทำอันมาสาต่อแทนป้า ประจวบกับวิถีโอเริ่มเข้ามาแทนที่
โรงภาพยนตร์ขนาดใหญ่แบบนี้จึงต้องพะยอมปิดกิจการลง และพ่วงศักดิ์กับแม่เริ่มก็เริ่มเกษียณตัวเองอยู่ที่บ้านคอย
จนถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2547

เรื่องโรงภาพยนตร์ในความทรงจำของช้อย ดังที่เล่ามาข้างต้น หากเล่าข้าม เล่าผิด โปรดคิดเสียว่า เป็นความรู้สึก
ด้านเดียวของช้อย ที่ระลึกถึงความรักความเมตตาที่พ่วงศักดิ์ให้ช้อยเสมอมา ตั้งแต่ช้อยจำความ ได้ จนถึงทุกวันนี้ ด้วยความเคารพ
นับถือ

ช้อย จิตติเดชาธิ์

26 กรกฎาคม 2547

ตอนเคี้ยว คุณปู่ข้าออกคันทองของเจ้าแก้วมวรีชื่เป็นประจำ และลูกรักก็ไปเล่นไฟด้วยอยู่บ่อยๆ
ครั้งหนึ่งเจ้าแก้วมวรีพูดว่า...

“ใช้วงศัมพราภรณ์ในการเล่นไฟ เขาจะพาไปตลอด ค่อยไปคงเป็นมื่ออาทิตย์...”

ไฟต้องเป็นแหล่งฝึกของของชนไทยแต่สมัยโบราณ คัดแปลงมาจากไฟจีน โดยไฟต้องของไทยจะมีเลข ๓ โยธ และลาว
หลายคำๆ อยู่บนไฟ มีชื่อเป็นทางการว่า “ไฟห่อไทย” ผลิตภัณฑ์ของงานไฟ กรมสรรพสามิต

ไฟต้องเวลาเล่นจะเกิดความเพลิดเพลิน คนรุ่นปู่ย่าตายายจึงนิยมเล่นเป็นประจำ และยังฝึกให้ลูกหลานเล่นสืบ
ต่อกันมา

ข้อดีของการเล่นไฟต้อง

๑. มีโอกาสได้พบปะสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูง
๒. เสริมสัมพันธ์เพื่อนเก่าเพื่อนใหม่ให้แน่นแฟ้น
๓. ฝึกสมองให้มีความจำดี
๔. มีสุขภาพจิตใจดี มีโอกาสได้ปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น
๕. มีจิตใจร่าเริง พุดจาถ้อยเล่นหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน

โพธิ์ทอง ๑ สำหรับจะมีจำนวนทั้งหมด ๑๒๐ ใบ จะเรียงตามลำดับหมายเลขพวงหรีดโพธิ์ คือเลข ๒ ถึง ๙ ส่วนเลข ๑ (หนึ่ง) และเลข ๑๐ (สิบ) จะเรียกว่า “เอี้ยว”

ใน ๑ สำหรับจะมีโพธิ์ ๓๐ แบบ แต่ละแบบจะมีโพธิ์เหมือนกัน ๔ ใบ รวมเป็น ๑๒๐ ใบ แต่ละตัวเลขหรือแต่ละหมวดแยกเป็น ๓ แบบ แบบละ ๔ ใบ รวมเป็นหมวดละ ๑๒ ใบ เช่น หมวดของเลข ๑ เรียกว่า “ซุก ๑” หรือ “เอี้ยวขาว” จะมีโพธิ์อยู่ ๑๒ ใบ มีชื่อคือ ๒ ใบนี้

(ดูรูปใน “การเรียกชื่อโพธิ์แต่ละหมวดและการสังเกตโพธิ์”)

๑. เอี้ยวขาวหรือเอี้ยวซิม	๔ ใบ
๒. เอี้ยวรองผ้าหรือเอี้ยวก๊อก	๔ ใบ
๓. เอี้ยวขี้หรือเอี้ยวคักขี้	๔ ใบ

หมวดของเลข ๑๐ เรียกว่า ซุก ๑๐ หรือ “เอี้ยวแดง” เหตุที่เรียกเอี้ยวแดงเพราะหมวดนี้มีสีส้มแดงมากที่สุด คือ ๒ ใน ๓ แบบ ได้แก่

๑. เอี้ยวพระยา (มีสีส้มแดง)	๔ ใบ
๒. เอี้ยวหนู	๔ ใบ
๓. เอี้ยวนางแดง (มีสีส้มแดง)	๔ ใบ

สำหรับหมวด ๒ ถึง ๕ จะมีชื่อต่างกันไปตามชุด ได้แก่

ชุด ๒: สองคน, สองตา และสององคค

ชุด ๓: สามคน, สามตา และสามนก

ชุด ๔: สี่คน, สี่ตา และสี่นก

ชุด ๕: ห้าคน, ห้าตา และห้านก

ชุด ๖: หกคน, หกตา และหกละเอียด

ชุด ๗: เจ็ดคน, เจ็ดตา และเจ็ดนก

ชุด ๘: แปดคน, แปดตา และแปดละเอียด

ชุด ๙: เก้าคน, เก้าตา (มีสี่ตา) และเก้าจันทร

เอียวพระยา ถือว่าเป็นราชาของพวกเอียว (คล้ายลิงในไฟป่า)

เอียวนางแดง ถือว่าเป็นราชินีของเอียว (คล้ายลิงในไฟป่า)

เก้าแดงหรือแดงเก้า คือ ตัวคนและโหลในชุดเก้า

ไฟแดงทุกใบจะมีขนาดเท่ากัน คือ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด ๒ x ๘ ซม. มีพื้นสีขาว ส่วนลายของไฟจะมี ๒ สี คือ สีแดงและสีดำ ใน ๑ ตัวไฟ จะมีสีแดงเพียง ๓ แบบ (ตัว) คือ เอียวพระยาเอียวนางแดง (แดงนาง) และเก้าแดง การเรียกชื่อไฟแต่ละหมวดและการสังเกตไฟ ขอให้ดูให้ละเอียดทั้งชุด และชื่อ

การเรียกชื่อไฟแต่ละหมวด

และการสังเกตไฟ

ใน ๑ สำหรับมี ๓๐ แบบ แบบละ ๔ ใบ รวมเป็น ๑๒๐ ใบ

ชุด ๑ หรือ เอียวขาว

แบบนขาวและล่างซ้ายจะมีรอยหัว

เอียวขาว

เอียวสี

เอียวรองห้า

ชุด ๒

แบบนขาวและล่างซ้ายจะมีปุ่มสี่ขาว

สองคน

สองลา

สององคค

ชุด ๓

มุมบนขวาและล่างซ้ายจะเป็นรูปสามเหลี่ยม

สามคน

สามตา

สามนก

ชุด ๕

ด้านบนและด้านล่างจะมีรอยหัวเป็นรูปครึ่งวงกลม ๒ รอย

ห้าคน

ห้าแดงโม

ห้านก

ชุด ๔

ด้านบนและด้านล่างจะมีรูปสี่เหลี่ยมตรงกลาง

สี่คน

สี่ตะเข็บ

สี่นม

ชุด ๖

มุมบนขวาและล่างซ้ายจะมีขีดขาว ๒ ขีดขนานกัน

หกคน

หกตา

หกตะเข็บ

ชุด ๗

ด้านบนและด้านล่างจะมีรูปทักใบส้อย

เจ็ดคน

เจ็ดหัด

เจ็ดนก

ชุด ๘

ด้านบนขาวและล่างซ้ายจะมีขีดขาว ๑ ขีด

เก้าคน

เก้าแดง

เก้าพันพร

ชุด ๘

ด้านบนและด้านล่างจะมีรอยหัวเป็นรูปตัววีวงกลมรอบตรงกลาง

แปดคน

แปดตา

แปดละเอียด

ชุด ๑๐ หรือ เอ็ดวาแดง

ด้านบนขาวและล่างซ้ายจะมีรอยหัวเหมือนเอ็ดวาขาว ยกเว้นเอ็ดวาพระธา

เอ็ดวาพระธา

เอ็ดวาหนู

เอ็ดวาแดง

การผสมไฟ

ผู้เล่นต้องผสมไฟให้เข้าชุดกัน แต่ละชุดมีไฟ ๓ ใบ และไฟ ๓ ใบนี้จะต้องเป็นไฟ “ชุด” เดียวกัน การผสมไฟทำได้ ๓ รูปแบบ คือ สอง เสือ ชุด (หรือ “คู่”) ดูรูปใน “ตัวอย่างการผสมไฟ”

สอง: ไฟทั้ง ๓ ใบเหมือนกัน

เสือ: ไฟต่างกันทั้ง ๓ ใบ แต่เป็นไฟ “ชุด” เดียวกัน

ชุด: ไฟเหมือนกัน ๒ ใบ ส่วนไฟอีก ๑ ใบคือเป็นไฟที่อยู่ในชุดเดียวกัน ในการผสมแบบนี้สามารถผสมอีกอย่างลง (ชุด ๑๐) กับเสือขาว (ชุด ๑) ได้

กฎ “404”

การฟ้องคือการเรียกไฟจากมือผู้อื่นเพื่อนำมาเข้าชุดกับไฟที่มีอยู่ในมือตนเอง เมื่อผู้เล่นคนใดก็ตามจับไฟ (เปิดไฟจากกองไฟที่ต่ำกว่าน้ำไว้) จะต้องหงายไฟให้ทุกคนเห็น ผู้เล่นคนนั้นมีสิทธิ์จับหรือทิ้งไฟใบนั้น หากผู้เล่นอื่นมีไฟ “คู่” ตรงกับไฟใบนั้นและต้องการนำไปเข้าชุด “สอง” สามารถเรียกไฟใบนั้นไปได้ด้วยการพูดคำว่า “สอง” แล้วนำไฟชุดสอง ๓ ใบนั้นวางหงายลงหน้าตนเอง

ผู้เล่นสามารถฟ้องเมื่อใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องรอถามลำดับผู้เล่น ตัวอย่างเช่น ผู้เล่นลำดับที่ ๒ จับได้ “ห้าคน”

ขณะเดียวกันผู้เล่นลำดับที่ ๘ ชื่อ “ห้าคน” อยู่ในมือ ผู้เล่นลำดับที่ ๘ สามารถ “ห่อ” เอาไพ่ใบที่ผู้เล่นลำดับที่ ๒ จับไปเข้าชุด
สองแล้วนำไพ่ “ห้าคน” ที่สามใบมาของหน้าผู้เล่นลำดับที่ ๘ จากนั้นผู้เล่นลำดับที่ ๘ ต้องเลือกทั้งไพ่ ๑ ใบ ผู้มีสิทธิ์เล่น
คนต่อไปคือผู้เล่นลำดับที่ ๘ ส่วนผู้เล่นที่นั่งระหว่างผู้เล่นลำดับที่ ๒ และ ๘ (ผู้เล่นลำดับที่ ๓ - ๖) จะต้องรอเล่นรอบต่อไป

การห่อจะต้องทำเพื่อผสมชุดสองเท่านั้น แม้ว่าผู้เล่นลำดับที่ ๒ จะมี “ห้าคน” และ “ห้าคน” (ครบชุดสี่รอบเมื่อ
ได้ “ห้าคน”) ผู้เล่นลำดับที่ ๘ ยังมีสิทธิ์กองไพ่ใบนั้นไป เว้นแต่กรณีไพ่ใบที่จับได้ทำให้ผู้เล่นลำดับที่ ๒ ชนะทันที (ไพ่ใน
มืออีก ๔ ใบเข้าชุดกันหมดแล้ว)

วิธีการเล่น

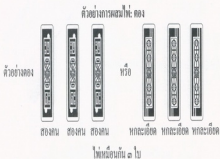
การเล่นไพ่นี้จะรวมสมาชิกตั้งแต่ ๔, ๖ หรือ ๘ คน นั่งล้อมวงนั่งเล่นกับพื้น หากมีมือที่จะนอนเล่น มีหมอนท้าว
แขน เพื่อถนัดมือ แค่นี้ก็น่ามีการพัฒนา จะใช้โต๊ะเพื่อความสบาย

การเล่นจะแจกไพ่ ๒ รอบโดยใช้ไพ่ ๑ สำรับ รอบแรกจะแจกคนละ ๖ ใบ โดยคว่ำหน้าไว้ทางขวามือ รอบที่ ๒
แจกด้านมือหรือผู้แจก ๖ ใบ แล้วแจกต่อคนละ ๕ ใบจนครบ ไพ่ที่เหลือคว่ำหน้าไว้ หลังจากแจกครบแล้ว ผู้เล่นแต่ละคนจะมี
ไพ่คนละ ๑๑ ใบ ส่วนเจ้ามือมี ๑๒ ใบ เมื่อผู้เล่นได้รับไพ่ครบและลำดับไพ่ในมือเสร็จแล้ว เจ้ามือจะเลือกไพ่ในมือทั้ง ๑ ใบ
โดยหงายไว้ให้ทุกคนเห็น ไพ่ใบที่เลือกก็มักเป็นไพ่ใบที่เข้าชุดกับไพ่ใบอื่นๆ ในมือ ดังนั้นที่สุด คนอีก ๒-๓ ใบทางซ้าย หากเก็บ
ไพ่ใบที่จับมือทั้งจะต้องทั้ง ๑ ใบเช่นกัน หากไม่เก็บจะต้องจับ คนจับสามารถเก็บไพ่ใบนั้นไว้ แล้วเลือกทั้งไพ่ใบอื่นในมือ

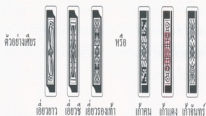
หรือทั้งใบที่ตัวได้หากไฟใบนั้น ไม่เข้าชุดกับ ไฟใบมือ ผู้เล่นจะต้องถือไฟใบมือ ๑๑ ใบตลอดเวลา

กรณีที่เป็นผู้เล่น ในรอบหนึ่ง ๆ หรือเรียกว่า “กัน” นั้น ผู้เล่นจะต้องมีไฟครบ ๑๒ ตัว โดยแบ่งเป็นชุดได้ ๔ ชุด ๆ ละ ๓ ตัว (ไฟใบมือมี ๑๑ ตัว จะกันตัวที่ ๑๒ เมื่อครบชุด) จะเป็นชุดเดียวกันทั้งหมดก็ได้ หรือต่างกันได้ และจะต้อง “กัน” ด้วยไฟที่जूตัวเอง หรือกันจากไฟที่ผู้เล่นอื่นजू (โดยการมอง) จะกัน ไฟที่ผู้เล่นอื่นजूไปแล้วไม่ได้ ไฟใบที่กันนั้นจะต้องเข้าชุด “คอง” หรือ “คีธ” เท่านั้น จะเป็นการผสมแบบ “คู่” ไม่ได้

คะแนนที่ได้จะพิจารณาตามความยาก - ยางของการรวบรวม ไฟว่าเป็นลักษณะการกันแบบ “คอง” หรือ “คีธ” ในกรณีที่ผู้เล่นพร้อมกันสองคนและ ได้คะแนนเท่ากัน จะถือตามลำดับมือผู้เล่นตามแต่จะถึงลำดับใครก่อน ในกรณีที่ผู้เล่นพร้อมกันสองคนแต่ได้คะแนน ไม่เท่ากัน ผู้เล่นลักษณะยากกว่า (คะแนนมากกว่า) จะมีสิทธิ์กันก่อนนั้นจะข้ามลำดับไป

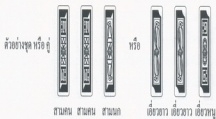

ตัวอย่างการผสมไพ่: เสี่ย

ไพ่ต่างกัน ๓ ใบ แต่อยู่ใน "ชุด" เดียวกัน

ตัวอย่างการผสมไพ่: ชุด หรือ กู่

ไพ่เหมือนกัน ๒ ใบ แต่อยู่ใน "ชุด" เดียวกัน

ในการผสมแบบนี้สามารถผสมเสี่ยแดง (ชุด ๑๐) กับเสี่ยขาว (ชุด ๑) ได้แม้จะเป็นคนพวกกัน

ตัวอย่างอุปกรณ์ ไฟตอง ภาชนะใส่หรีอธูปและไม้ขีด
ไฟที่ถูกประยุกต์ใช้ขึ้น ในกรณีที่มีสมาชิกหนึ่งสัณวง
หลายคนทำให้วงกว้างเกินที่จะหยิบไฟ

ความยากง่ายในการ “กิน”

ความยากง่ายและการนับคะแนนทุกอย่างขึ้นอยู่กับสมาชิกผู้เล่นว่าจะวางมาตรการและตกลงกันอย่างไร เพราะการกินโพทึหลายชนิด ก็จะแตกต่างกันออกไป

ส่วนใหญ่ผู้เล่นจะถือการกิน “๔ คอง” เป็นการกินยากที่สุด รองลงมาคือ การกิน “เคียร์” (เคียร์ ๔ ซุก) ถัดลงไปคือ การกิน “๓ คอง” “๒ คอง” และ “ช่องคองเคียร์” หรือ “ช่อง ๑ คอง” ตามลำดับ การ “กินช่อง” หมายความว่าเมื่อโพทึคนอื่นครอบอยู่ ๓ ซุกแล้วเหลืออีก ๒ ตัว เป็น “ช่อง” เมื่อเปิดโพทึขึ้นมาครอบที่ “กินช่อง” ได้ โพทึคนอื่นอีก ๓ ซุกนั้น อาจเป็นคองหรือเคียร์ หรือผสมทุกอย่างก็ได้ ถ้าโพทึในจำนวน ๓ ซุกนั้น ไม่มีคองอยู่ด้วย เวลาเดินช่อง ก็เรียกว่า “ช่องคองเคียร์” หรือ หากโพทึที่ผู้เล่นกินเป็น โพทึของตัวเองตนเอง เรียกว่า “จอลก” โดยมากจะได้คะแนนเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ

ปัจจุบันมีการกินแบบต่างๆอีกมากมาย เช่น “อีวตัมมือ” “๓ คองกินเคียร์” และ “๓ เคียร์กินคอง”

ตัวอย่างเช่น: การที่ผู้เล่นถือโพทึที่เป็นอีวตัมทั้ง ๑๒ ใบ จะเป็นอีวตัมแดงหรือขาว หรือปนกันก็ได้ และ โพทึแต่ละซุกสามารถเป็น คอง เคียร์ หรือ ซุกก็ได้

๓ คองกินเคียร์: ถือคองอยู่ในมือ ๓ ซุก และถือโพทึอีก ๒ ใบที่ต่างกันคองอยู่ในซุกเคียร์กันเพื่อจะรอใบที่ ๑๒ ให้เป็นซุกเคียร์

๓ เคียร์กินคอง: ถือเคียร์อยู่ในมือ ๓ ซุก และถือโพทึอีก ๒ ใบที่เหมือนกันเพื่อจะรอใบที่ ๑๒ ให้เป็นซุกคอง

การนับคะแนนสามารถทำได้หลายแบบ เช่น

ช่องตองเตีย = 5 คะแนน

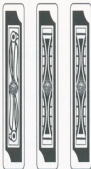
๔ ตอง = ๒๐ คะแนน

๔ เสือ = ๒๐ คะแนน

กันออกได้เพิ่มอีก ๑๐ คะแนน

หากสมาชิกจำนวนมากในการเล่นก็จะมีการนับที่ละเอียดขึ้น หรือคนแค่สมาชิกจะพอใจ

ตัวอย่างการกะ: เอียวทั้งมือ

เอียวขาว

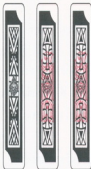
เอียวรองทำ

เอียว

เอียวหนู

เอียว

เอียวหนู

เอียวรองทำ

เอียวพระยา

เอียวนางแดง

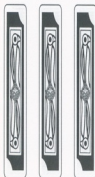
เอียวพระยา

เอียวนางแดง

เอียวพระยา

ตัวอย่างการกิน: คอง

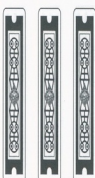
เอียวยาว

สองคน

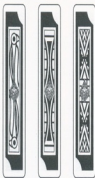

ฟ้าแดงโม

พละเอียด

ลายเส้น

ตัวอย่างการกิน: เส้น

เส้นยาว

เส้น

เส้น

เส้น

เส้นรองทำ

เส้น

เส้น

เส้น

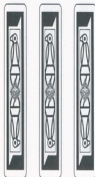
เส้น

เส้น

เส้น

เส้น

ตัวอย่างการกิน: ๓ เศียร กิน คอ ๑

คอ ๑

๓ เศียร

สามหลัก

พวง ๒

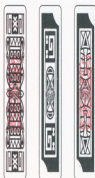

๓ เศียร

๓ เศียร

พวง ๘

๑๐ ขวัก ๑

ตัวอย่างการกิน: ๓ คอง กิน เคียร

เคียร

คอง

เออวาว

ห้าคน

คอง

คอง

เจ็ดคน

เก้าคน

ตัวอย่างการกิน: ช่องทองเดียว

ทองชุดเดียวที่มี

สี

ทองคำ

พวง ๓

ค

เจ็ด

เจ็ด

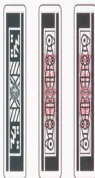
เจ็ด

ค

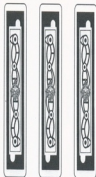
เก้า

เก้า

เก้า

ตัวอย่างการกิน: ช่อง ๒ ดอง

ดอง

สององคต

ดอง

สี่มะเขือ

คู่

หกตน

หกลา

คู่

แปดลา

แปดละเขียด

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เมือง

279/5 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๑

ច័ន្ទបណ្ឌិត

បរិយាកាស អប់រំសិក្សាស្រាវជ្រាវ
ស្រាវជ្រាវ